

e▶hoca
— A K A D E M i —

2022 KPSS

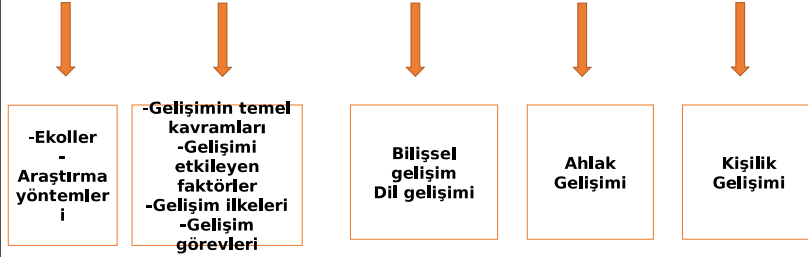
sene sonu kampı

gelişim psikolojisi
ders notları

Gelişim Psikolojisi

1

EKOLLER (YAKLAŞIMLAR)

- **Yapısalcılık (w.wundt)**
- **İşlevselcilik (Fonksiyonalizm-w.James)**
- **Davranışçılık (Pavlov , watson , skinner)**
- **Bilişselcilik (Piaget, Bruner)**
- **Psiko-analitik yaklaşım (Freud)**
- **Hümanist yaklaşım (Maslow, Rogers)**
- **Ekolojik Sistem (Bronfenbrenner)**

2

• **YAPISALCILIK (W.WUNDT)**

- -Bilinç, çalışma alanı olarak seçilmiştir
- -Bilinç yapılarına ayrılmıştır
- Bilincin yapıları; Duygu, düşünce, irade...
- -İçebakış yöntemi kullanılmıştır.

• **İŞLEVSELCELİK (FONKSİYONALİZM) ; W.JAMES**

- -Çevreye uyum süreci önemsenmiştir
- -Pragmatizmden etkilenilmiştir
- -Darwin'in «güçlü olan hayatta kalır» ilkesi benimsenmiştir.

3

• **DAVRANIŞÇILIK (skinner, pavlov, watson)**

- U-T bağlantısı vardır.
- Organizma uyarıcılara karşı tepki gösteren basit bir varlıktır
- İnsan ve hayvan için organizma adı kullanılır.
- İnsan ve hayvan benzer uyarıcılara karşı benzer tepkiler gösterir.
- J.Locke, « Zihin boş levhadır» düşüncesi benimsenmiştir . Bilgiler doğuştan gelmez sonradan kazanılır.
- Çevre baskındır, kalıtım yok sayılmıştır.
- Sadece gözlenebilen davranışlar üzerinde durulmuştur

4

- **BİLİŞSELÇİLİK (Piaget, Bruner...)**
- Birey, uyarıcılara karşı tepki gösteren basit bir varlık değildir.
- Birey aktiftir.
- Bireysel farklılık geliştirilmiştir
- Kavrama yoluyla öğrenmeler baskındır
- Kalıtım baskındır ancak çevrenin de etkisi vardır
- **PSİKO-ANALİTİK KURAM (Freud)**
- Her insan doğuştan kötü bir varlıktır.Çünkü cinsellik ve saldırganlıkla dünyaya gelir
- Davranışın temel nedeni bilinç altı süreçlerdir
- İstenilmeyen her türlü durumlar, korkular, kaygılar bastırılır ve bilinç altına atılır.

5

- **HÜMANİST YAKLAŞIM (VAROLUŞÇU İNSANCIL YAKLAŞIM (MASLOW,ROGERS)**
- Her insan doğuştan iyidir, hürdür, biricik, tek...
- **Maslow;**Her insan kendini geliştirme güdüsüyle dünyaya gelir.
- Kendini geliştirme; Bireyin var olan potansiyelini ortaya koymasidir
- **ROGERS «Benlik Kuramı»**
- **Benlik;**Bireyin kendini algılama şeklidir
- **Gerçek Benlik;** Var olan durum ya da özelliktir
- **İdeal Benlik;**Olmak istenilen durum ya da özelliktir.
- Gerçek benlik ile İdeal benlik arasındaki fark yüksekse bireyin özsaygısı düşer

6

- **EKOLOJİK SİSTEM (BRONFENBRENNER)**
- Bireyin çevreyle olan etkileşimini ele alan bir sistemdir.Aile,arkadaş , ekonomi, kültür...
- Aile, arkadaşla olan ilişkisi..**(Mikrosistem)**
Okul, iş hayatıyla olan ilişkisi..**(Mezosistem)**
Toplum, siyaset vs olan ilişkisi**(Makrosistem)**
Kültürle olan ilişkisi..**(Ekzositem)**

7

ARAŞTIRMA YÖNTEMLERİ

8

• Gelişimsel Yöntemler

Kesitsel yöntem;Farklı yaştaki bireylerden bir grup oluşturulur, bu gruptan tek seferde veri toplanır.

Boylamsal Yöntem; Aynı yaştaki bireylerden farklı zaman diliminde veri toplanmasıdır

Sırasal Yöntem ; Kesitsel+Boylamsal. Farklı yaştaki bireylerden farklı zaman diliminde veri toplanmasıdır

• **Meta-analiz;**Araştırma üzerine araştırma yapmaktır.Bir konu hakkında önceden hazırlanan kitap,makale, yazı vs. bir araya getirilir ve yeni orijinal, farklı bir sentez oluşturulur.

• **Etnografik yöntem;**Kültürün bireyin gelişimi üzerindeki etkisini ele alan bir yöntemdir

9

GELİŞİMDE TEMEL KAVRAMLAR

1. Büyüme

2. Olgunlaşma

3. Hazır bulunuşluk

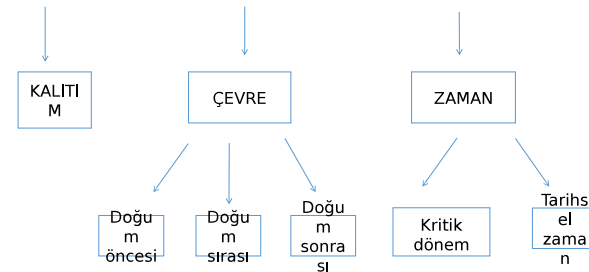
Öğrenme

10

- **Büyüme;** Öğrenmenin ilk koşuludur. Vücutta meydana gelen niceliksel artıştır.
- **Olgunlaşma;** Öğrenmenin ön koşuludur. Bir organın kendisinden beklenen görevi yapabilecek düzeye gelmesidir. Vakti geldiğinden kendiliğinden ortaya çıkar.
- **Hazır bulunuşluk;** ilgi, istek, motivasyon, önbilgi, tekrar gibi durumları kapsayan süreçtir.
- **Öğrenme;**Tekrar ve yaşantı sonucu meydana gelen nispeten kalıcı izli davranış değişikliğidir.

11

GELİŞİMİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

12

- **KALITIM;**
- Anne ve babadan genler yoluyla aktarılan özelliklerdir
- -Fiziksel özellikler
- -Göz rengi, saç rengi , ten rengi, saç stili
- -Mizaç
- -Yetenek
- -Kalıtsal hastalıklar
  - Zekanın alt ve üst sınırı
  - Boyun alt ve üst sınırı

13

ÇEVRE

DOĞUM ÖNCESİ

Annenin beslenmesi
Ruh hali
Zararlı alışkanlıkları
Kullandığı ilaçlar
Radyasyona maruz kalması
Yaşı
Geçirdiği hastalıklar
.....

DOĞUM SIRASI

Doktor kazaları
Hijyenik olmayan ortam
Erken-geç-ters doğum
Kordon dolanması
Bebek'in oksijensiz kalması

DOĞUM SONRASI

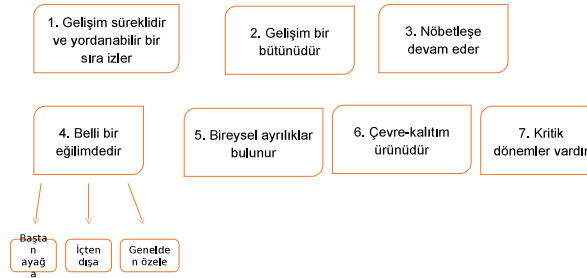
Sosyo-ekonomik düzey
Kardeş sayısı
Kaçınıcı çocuk olduğu
Alacağı eğitim
Geçireceği hastalıklar
Zararlı alışkanlığı
Çevre, kültür
.....

14

- **Kritik zaman (duyarlı zaman aralığı, zamanlama, Kritik dönem)**
- Çevre uyarıcılarına karşı en açık olunan dönemdir
- Bir özelliğin kazanılması için en elverişli olunan dönemdir
- **Tarihsel zaman;**
Tarihin belirli bir döneminde yaşanan olayların (dini-siyasi-teknolojik gelişmeler, savaş, hastalık, doğal afet vs.) bireyin gelişimi üzerindeki etkisidir.

15

GELİŞİM İLKELERİ

16

- **Gelişim süreklidir**
- **Gelişim;** Anne karnında başlar ve yaşamın sonuna kadar devam eden bir süreçtir
- Gelişim dönemleri birbirini olumlu-olumsuz etkileyebilir.
- **Yordanabilir bir sıralar;** Tahmin ,öngörüdür.Dönemler arasında tahmin ya da öngörude bulunmadır

17

- **Gelişim bir bütündür**
- Gelişim alanlarının (Fiziksel gelişim, bilişsel gelişim, sosyal gelişim....) birbirini olumlu ya da olumsuz etkilemesi durumudur.
- **Gelişim nöbetleşe devam eder.**
- Gelişim alanlarının hızı her zaman aynı değildir. Biri artarken diğeri yavaşlayabilir

18

Gelişimde belli eğilimler vardır

İÇTEN DİŞA
Önce iç organlar, sonra kas iskelet sistemi ve en son deri, saç tırnağın oluşması
Sosyal gelişim de içten dışadır(ilk sosyal ilişkiler anne babayla başlar)

GENELDEN ÖZELE
Kaba motor kasta ince motor kasa yönelik bir durumdur
Kavram gelişimi de genelden özleedir

19

- **Gelişimde bireysel farklılık vardır**
Her bireyin, cinsiyeti , zeka düzeyi , ilgileri, yetenekleri tutumları, beklentileri vs farklılık gösterir.
- **Gelişim kalıtım ve çevrenin ortak ürünüdür**
- Kalıtımın en baskın olduğu gelişim alanı fiziksel ve psikomotor gelişimdir.
- Çevrenin en baskın olduğu gelişim alanı sosyal gelişimdir
- Boyun alt ve üst sınırı, zekanın alt ve üst sınırını kalıtım belirler, arada alacağı değeri belirleyen Çevredir. Zeka ve Boy kalıtım ve çevrenin ortak ürünüdür

20

- **Gelişimde kritik dönemler vardır.**
- Çevre uyarıcılarına karşı en açık olunan ve bir özelliğin kazanılması için en elverişli olunan dönemdir.
  - 0 -1 ya temel güven duygusunun kazanılması için
  - 12-18 ay ilk anlamlı sözcük için
  - 6-7 yaş okuma yazma öğrenme için
  - Yaşamın ilk 7 yılı görme duygusu için
  - Ergenlik yılları kimlik kazanma için kritik dönemdir.

21

GELİŞİMİ GÖREVLERİ MODELİ (HAVİGHURST)

Bebeklik Dönemi
(0 - 2 Yaş)

İlk Çocukluk Dönemi
(2 - 6 Yaş)

Son Çocukluk Dönemi
(6 - 12 Yaş)

Ergenlik Dönemi
(12 - 18 Yaş)

Genç Yetişkinlik
(18 - 35 Yaş)

Orta Yetişkinlik
(35 - 60 Yaş)

Geç Yetişkinlik
(yaşlılık)
(65 Yaş ve üzeri)

22

Bebeklik Dönemi (0-2 yaş)

- Çevreye uyum sağlar
- Nefes alış-verişi, uykuları düzene girer
- İlk sosyal ilişkiler anne babayla başlar
- Refleks davranışlar 6. aydan itibaren amaçlı hale gelir
- 6.aydan itibaren ek besin alabilir
- 12-18 ay ilk anlamlı sözcük için kritik dönemdir
- 0-1 yaş temel güven duygusunun oluşması için kritik dönemdir
- 18-24 ay tuvalet kaslarının olgunlaşır.

23

İlk çocukluk dönemi (2-6 yaş)

- Kaba motor kas gelişimi ön plandadır
- **Özerklik;**Bağımsız, tek başına hareket etmedir.Her şeyi tek başına yapmak ister
- Fiziksel bağımsızlığını kazanır.
- Öz bakım becerilerini kazanır.
- **Girişimcilik;** meraklıdır, çok soru sorar , etrafı ve kendisini kurcalar.
- Cinsiyet farklılığını öğrenir.Cinsiyete özgü rolleri öğrenmeye başlar
- Tuvalet eğitimini Kazandırılır
- Benmerkezcilik yoğundur.(Dünyanın merkezinde kendisi vardır ve başkalarının gözünden olay ya da duruma bakamaz)
- Toplumsal doğru ve yanlış öğrenmeye başlar
- Dönem sonuna doğru okuma yazmaya hazır hale gelir

24

Son çocukluk dönemi(6-12 yaş)

- Okul dönemidir
- Somut düzeyde mantıklı düşünür
- İnce -motor kas gelişimi ön plandadır
- Hemcinslerle yakın ilişki kurulur
- Cinsiyet rollerini kazanır ancak yetişkin düzeyinde değildir.
- Kişisel bağımsızlığını kazanır.
- Başarı duygusu ön plana çıkar, birey umursanmak, takdir edilmek ister.
- Kıyas yapılmamalıdır, seviyenin üzerinde beklentiye girilmemelidir.
- Dışa bağımlı bir ahlak anlayışı vardır

25

Ergenlik Dönemi (12-18 yaş)

- Soyut düzeyde mantıklı düşünür
- Cinsiyete özgü rolleri yetişkin düzeyinde kazanır
- Üremeye başlar
- Evliliğe hazır hale gelir
- Duygusal bağımsızlığını kazanır
- Aile ile çatışır
- Akran onayı-baskısı yoğundur
- Kendine özgü ahlak-değerler sistemi oluşturabilir
- **Ergenbenmerkezciliği (Egosantrizm):**
- **-Hayali seyirciler:** Herkes bana bakıyor , herkes beni izliyor düşüncesidir.
- **Omnipotent:** Bana hiçbir şey olmaz düşüncesidir
- **Kişisel efsane:** Birey kendi duygu ve düşüncelerini yeryüzünde ilk defa yaşadığını düşünmesidir, Dünyadaki bütün olumsuzluklar beni bulur, kimse benim gibi aşık olmadı vs.
- Kimlik kazanmak için önemli bir dönemdir
- Mesleğe karar verir

26

-Orantısız büyümeden dolayı ergen sakarlığı görülür
-Birincil cinsiyet özellikleri ortaya çıkar(sperm oluşumu ve adet görme)

	KIZ	ERKEK
Erken ergenlik	(-) Olumsuzdur. İçe kapanır, utanır, çekingen olur	(+) Olumludur Lider, popüler olur
Geç ergenlik	(+) Olumludur Lider popüler olur	(-) Olumsuzdur Sempatik görünür kız grubuna girer, dikkat çekmek için çok konuşur, espiri yapar

27

• Genç-ilk yetişkinlik dönemi (18-35 yaş)

Yakın ilişki kurmak için önemli bir dönemdir.

İşe başlar

Eş seçimi görülür.

Vatandaşlık sorumluluğunu yerine getirir(oy verme, askerlik vs.)

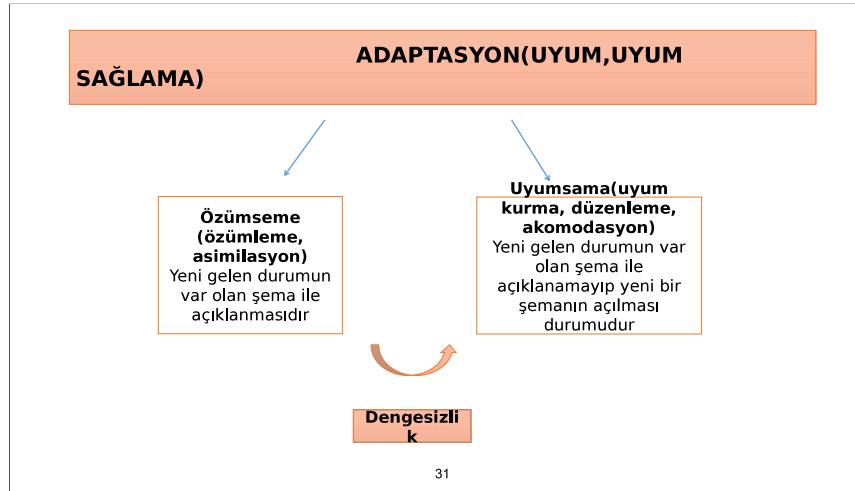
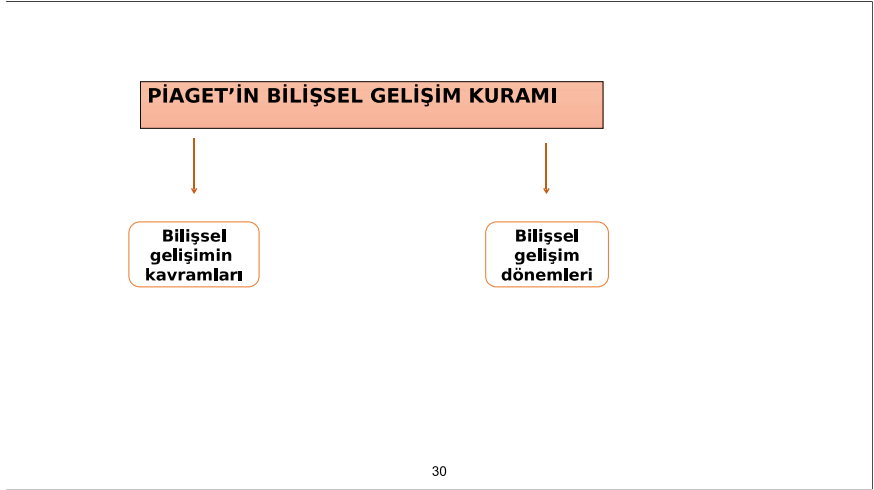
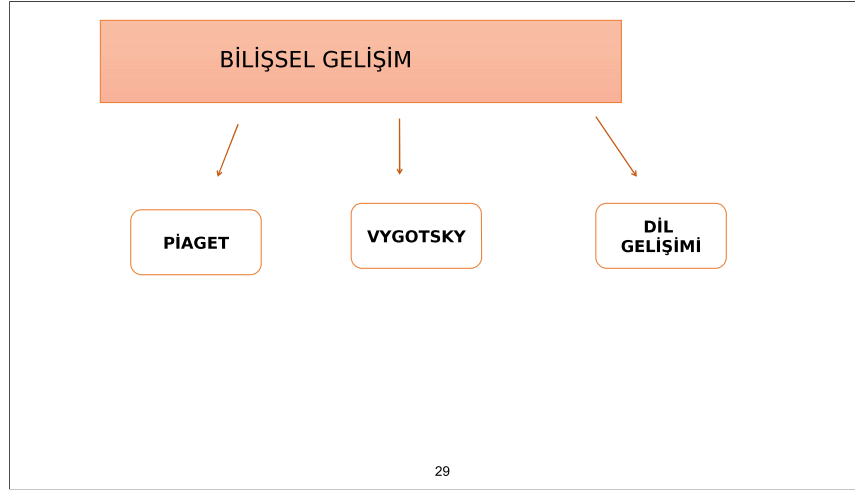
• Orta yetişkinlik (35-60 yaş)

Aile kurma, mesleki zirve , üretkenlik , toplumsal katkı hedeflenir.

• Geç yetişkinlik- yaşlılık dönemi (65 yaş ve üzeri)

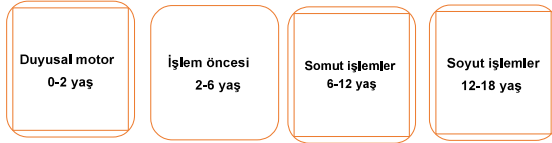
Yakın akraba , eş, dost kaybı görülür, ölüm korkusu başlar, hayat muhasebesi yapılır.

28

- **Şema**; bilgilerin yerleştiği çerçeve kalıbıdır.
  - **Olgunlaşma**;Gelişimsel düzeydir.Öğrenmenin ön koşuludur.Bir organın kendisinden beklenen görevi yapabilecek düzeye gelmesidir.
  - **Deneyim**;Bireyin geçirdiği yaşantılar sonucu zihninde şema açmasıdır
  - **Sosyal aktarım**;Bireyin başkaları aracılığıyla zihninde şema açmasıdır
  - **Örgütleme**; Değişmez fonksiyoneldir.Şemalar arasında ilişki kurmadır.Şemaları birleştirme, bütünleştirme, organize etme işlemidir.
  - **NOT**;Piaget'e göre her insan iki temel değişmez fonksiyonel ile dünyaya gelir:Adaptasyon, örgütleme
- 32

Piaget'in Bilişsel Gelişim Dönemleri ve Temel Özellikleri

33

Duyu-motor dönemi (0-2 yaş)

-Refleks davranışlar 6. aydan itibaren amaçlı hale gelir

-Ses buluşması (ses bulaşması); Bir bebek ağladığında diğer bebek de ağlar. Çıkan sesin kendi sesi olduğunu düşünür. 8. ayda ego oluşur ve egonun oluşumuna bağlı olarak bebek ben ile ben olmayan ayırımını yapmaya başlar. (Doğadan ayırışma)

-Kişi ve nesne sürekliliğini kazanır (Belleğini kullanmaya başladığının göstergesidir)

-Taklit ve ertelenmiş taklit görülür. (Belleğini etkili kullandığının göstergesidir).

Döngüsel tepkiler; Duyu motor döneminde başlar, işlem öncesi dönemde devresel tepki olarak devam eder.

34

• Refleks Türleri

- **Tonik-Boyun refleksi;** bebeğin başını çevirdiği yöne doğru bedenini de çevirmesidir
- **Ürkme-Moro refleksi;** korku durumlarında kollarını açıp bir yere sarılmasıdır
- **Babinski refleksi;** ayak tabanına dokununca ayak parmaklarını yelpaze gibi açmasıdır (ayak tabanına dokunca parmaklarını büzürmesine **planter** denir)
- **Yakalama (palmer);** avuç içine dokununca avcunu kapatmasıdır
- **Yüzme refleksi;** ilk 6 ayda bebeğin suda bırakıldığında nefesini tutup yüzebilmesidir
- **Adım atma refleksi ;** ilk 8 ayda yani olgunlaşma tamamlanmadan önce bebeğin ellerinden tutunca otomatik olarak adım atmaya çalışmasıdır
- **Sürünme refleksi;** yüzükoyun bırakılan bebeğin kol ve bacak yardımıyla sürünmesidir
-
-

35

İşlem öncesi Dönem 2-7 yaş

- Odaklanma
- Tersine çeviremem
- Tek yönlü sınıflama sıralama
- Animizm (Animistik-Canlılık)
- Devresel (döngüsel) tepkiler
- Yapaycılık (Artifikalizm)
- Ben merkezci düşünme
- Paralel oyun
- Toplu monolog/ monolog
- Sembolik düşünme – sembolik oyun
- Parça bütün ilişkisini kuramama

- Korunumu kazanamama
- Dolaylı gerçeği kavrayamama
- Özelden özele akıl yürütme

36

- **Odaklanma;** Düşünme katılığıdır. Herhangi bir durum, kişi ya da nesnenin sadece bir boyutuna yoğunlaşmadır
- **Tersine çeviremememe;**
  - $1+2=3$ $2+1=?$
  - Gittiği yoldan geri gelemez
  - En son yaptığı şeyleri hatırlaması.
- **Tek yönlü sınıflama sıralama;** nesnenin tek bir boyutundan yola çıkarak sınıflama-sıralama yapar (renk-şekil-uzunluk-kısalık)
- **Animizm** (canlılık-canlandırmacılık); Canlı cansız ayırımı yapılamaz. Canlıyı cansız cansız da canlı olarak düşünür.
- **Devresel tepki;** Sesli tekrardır. Çocuk öğrendiği bir şarkı şiir ya da fıkrayı bıktırana kadar söyler.

37

Yapaycılık(artifikalizm); Doğa olaylarının insan eliyle yapıldığını düşünmesidir.

Benmerkezci düşünme; Kendine odaklanmadır. Dünyanın merkezindedir

Paralel oyun; Bir arada ancak ilişkisiz oyun oynamadır

Toplu monolog; Bir arada ancak ilişkisiz konuşmadır

Monolog; Yanımızda biri varmış gibi kendi kendimize konuşmadır.

Sembolik düşünme-Sembolik oyun; Bir nesneyi zihinde farklı temsil etme ve onu oyuna aktarma işlemidir.

38

- **Parça-bütün ilişkisini kuramama;** Parçanın bütüne ait olduğunu düşünememidir.
- **Korunumu kazanamama;** Nesnenin şekli ya da konumu değiştiğinde miktarının da değiştiğini düşünmesidir.
- **Dolaylı gerçeği kavrayamama;** Nesnenin bir boyutundaki değişiklik ile nesnenin tamamının değiştiğini düşünmesidir.
- **Özelden özele akıl yürütme;** İki özel durum arasında genelleme yapmadan mantık dışı ilişki kurulur

39

Somut İşlemler Dönemi 7-11 yaş

- Somut düşünme (duyu organlarına bağlı düşünme)
- Mantıksal düşünmenin başlaması
- Dolaylı gerçeği kavrayabilme
- Odaktan kurtulma(uzaklaşma)
- Birden fazla özelliğe göre sıralama ve sınıflama
- Tersine (geriye) çevirebilme
- Somut problemleri çözebilme
- Korunumu kazanma
- Dönem sonuna doğru tümevarım ve tümdengelim yapabilir ama etkili değil
- Dönüşümsel düşünür.
- Geçişlilik özelliğini kazanır.(Aynı şeye eşit olan şeyler de birbirine eşittir. Ör ; $X=Y$, $Y=Z$ İSE $X=Z$)

40

Soyut (Formel) İşlemler dönemi 11-18 yaş

- Soyut düşünme (duyu organlarından bağımsız düşünme)
- Bilimsel düşünme
- Göreceli düşünür (kişi-yer zamana göre düşünür)
- Birleştirici (Kombinasyonel) düşünür; Metabilis; Öğrenmeyi öğrenmektedir. Birey kendisi için en etkili çalışma yolunun farkına varır.
- Hipotetik (Varsayımsal); olasılıklı düşünür.
- Üst düzey zihinsel düşünebilme (tümdengelim-tümevarım, analiz, sentez, analogi)
- İdeal, fikir ve değer sahibi olma
- Ergen benmerkezciliği

41

VYGOTSKY «SOSYAL YAPILANDIRMACILIK»

-Yakınsak gelişim alanı (yakın gelişim alanı-Yakınsal gelişim alanı)

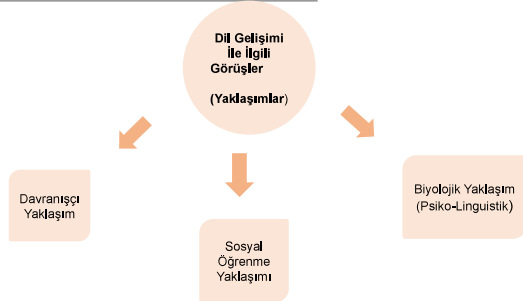
- Bireyin tek başına yapabildiği ile başkasının yardımı ya da desteğiyle yapabileceği arasındaki farktır.

• Yapı iskelesi (iskele tekniği)

- Bireye problem çözme sürecinde adım adım destek verilir, verilen destek yavaş yavaş geri çekilirken bireye de dönüt düzeltme yapılır.

42

DİL GELİŞİMİ

43

• Davranışçılık (pavlov, skinner, watson)

- -Çevre baskındır
- -Dil doğuştan gelmez
- Dil öğrenilir
- Dil doğrudan öğrenilir
- Raslantı sonucu çıkarılan sesler çevre tarafından şekillendirilir.

• SOSYAL ÖĞRENME (BANDURA)

- -çevre baskındır
- -Dil doğuştan gelmez
- -Dil öğrenilir
- -Dil dolaylı öğrenilir
- -Birey etrafındaki sesleri taklit ederek dili öğrenir

44

• PSIKOLİNGÜİSTİK KURAM (CHOMSKY)

- Her insan dil ile ilgili bir mekanizmayla dünyaya gelir.
- Vakti geldiğinde kendiliğinden ortaya çıkar (olgunlaşma)
- Birey, bütün dilin kurallarını yapısını bilir, bütün dilleri konuşabilecek bir yapıya sahiptir
- Çevre hangi dili konuşacağına karar verir.

45

DİL GELİŞİMİNDE BELİRLİ ÖZELLİKLER VE KAVRAMLAR

46

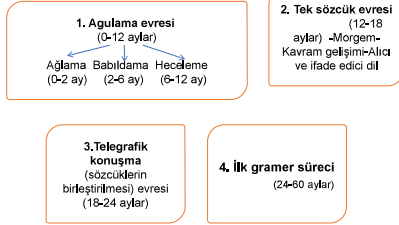
- **Alıcı dil;** Söylenenlerin algılanmasıdır.
- **İfade edici dil;** Algılananların sözcüklere dökülmesidir
- **Morgem;** Tek sözcüktür. İlk anlamlı sözcüktür. Tek bir sözcük ile bir çok şey ifade edilmeye çalışılır.
- **Aşırı kurallaştırma;** Çocuğun öğrendiği bir kuralı uygun olan olmayan her yere genellemesidir. Simitci, berberci vs.
- **Eksik kurallaştırma;** Öğrenilen bir kuralın sadece öğrenilen durum ile sınırlandırılmasıdır

47

- **Eklektik;** Uzlaştırıcı dil ya da konuşmadır. Orta yolu bulmadır
- **Tekrarlama-Yankılama (Tekrarlı konuşma);** Çocuğun söylenenleri papağan gibi tekrar etmesidir
- **Benmerkezci konuşma;** Çocuğun başkalarıyla kendisi hakkında konuşmadır
- **Yansıtıcı konuşma ;** Empatik konuşmadır.

48

Dil Gelişim Dönemleri

49

- **1. Ağulama dönemi (0-12ay)**
- **Ağlama dönemi (0-2 ay);**Bebek her şeyi ağlayarak ifade etmeye çalışır
- **Babıldama(Cıvıldama)dönemi (2-6 ay);**Anlamli ya da anlamsız ses çıkarılır.Ba-ba, ma-ma, da-da gibi ses çıkarılır
- Ağlama ve babıldama dönemi evrenselidir.Bütün çocuklar bu dönemde aynı sesi çıkarır
- **Çağıldama(Heceleme) (6-12 ay);**Heceleme başlanır.Bab ba, mam ma , dad da

50

- **2.Morgem (Tek sözcük dönemi) 12-18 ay;**Dil gelişimi için kritik dönemdir ve tek bir sözcük ile bir çok şey ifade edilmeye çalışılır.
- **3.Telegrafik dönem(Telgraf dönem-iki sözcük evresi) (18-24 ay);**Özne ve yüklem ile cümle kurulur, ek bağlaç kullanılmaz.
- **4. İlk gramer(24-60 ay);** İlk kurallı cümle oluşturulur.Ek bağlaç kullanılarak cümle oluşturulur

51

AHLAK GELİŞİMİ

52

AHLAK GELİŞİMİ

Piaget'in Ahlak Gelişimi Kuramı

I.
Ahlaki Gerçeklik
Dışsal kurallara
bağlılık
dönemi/Bağımlı
ahlak evresi
(Heteronom Ahlak)

6-9 Yaş

- Çocuk ahlaki yargılarda dışa bağımlıdır.
- Kurallara herkes uymalıdır.
- Çocuk kuralların değişmezliğine inanır.
- Kurallara uymayanın cezalandırılması gerektiğini düşünür.
- Objektif sorumluluk gelişir, bir eylem görünürdeki sonuçlarına göre yargılanır.
- Davranışların temelinde ödülle ulaşmak veya cezadan kaçınmak yatar. Ceza otorite tarafından verilir.

53

Piaget'in Ahlak Gelişimi Kuramı

II.
Özerklik Dönemi/
Ahlaki Özerklik /
Ahlaki Görecelik
(Otonom Dönem)

10 yaş ve üstü

- Çocukların ahlaki değerleri "görecelik" kazanır.
- Çocukta kuralların değişebilirliği düşüncesi gelişir.
- Kurallar insanlar tarafından oluşturulur ve gerektiğinde değişebilir.
- Eylemler niyetlere göre yargılanır.
- Davranışın nedenlerine ya da niyete bakılır.
- Birey için adalet, eşitlik, insan hakları/özgürlüğü önemlidir.
- Kaynaklar eşit ve adil dağıtılmalıdır.

54

Kohlberg'in Ahlakî Gelişim Kuramı

Gelenek Öncesi
Dönem / Düzey

1. İtaat – Ceza Evresi
2. Saf Çıkarıcılık Evresi

Geleneksel
Dönem/Düzey

3. Kişiler Arası Etkileşim Evresi
4. Kanun – Düzen Evresi

Gelenek Sonrası
Dönem/Düzey

5. Sosyal Sözleşme Evresi
6. Evrensel Ahlak Evresi

55

- **İtaat ceza;**
- Ceza almamak için davranış sergilenir
- Kural vardır, kuralları otorite belirler
- Kurallar değiştirilmez, eleştirilmez
- İtaat beklenir, otorite ortamda yokken kurallar çiğnenir.
- **Saf çıkarıcılık (araçsal amaç, takas ahlaki)**
- Kendi çıkarları doğrultusunda davranış sergiler
- Yasaları bile araç olarak kullanır
- Cezanın miktarı önemsenir

56

- **İyi çocuk eğilimi (kişiler arası uyum, kişiler arası eğilim);** Birey, çevresindeki insanların beklentilerine göre davranır.İyi davranış demek başkalarını mutlu etmek demektir.
- **Yasa düzen(kanun düzen);** Kural vardır, kurallar değiştirilmez, eleştirilmez.Toplumsal düzeni sağlamak için kurallar içselleştirilir
- **Sosyal sözleşme(Toplumsal sözleşme);** İnsan hakları doğrultusunda kurallar değiştirilir, eleştirilir.
- **Evrensel ahlak;** Din , dil, ırk ayırımı yapılmaksızın her insan eşittir, yaşama hakkı vardır, özgürdür...

57

Kişilik gelişimi

FREUD

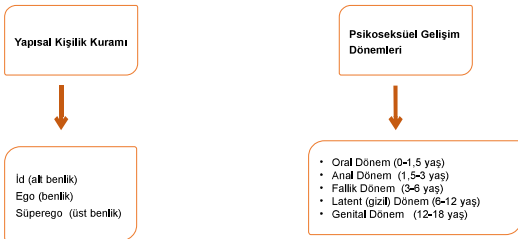
ERIKSON

BAĞLANMA
KURAMLARI

ANNE-
BABA
TUTUMLARI

58

Geleneksel Psiko-Analitik Kuram FREUD

59

Yapısalcı kişilik kuramı

60

Psikoseksüel gelişim dönemleri

• Oral dönem(0-1.5 yaş);

- İd; ağız ve çevresindedir.Emme ve ısirmaktan haz alınır
- Aşırı ya da yetersiz beslenme dönem saplanmasına (fiksasyona) neden olur
- Aşırı ağızcılık ortaya çıkar
- Çok konuşmak, dedikodu yapmak, alkol-sigara bağımlılığı, tırnak yeme , parmak emme, aşırı iyimser, aşırı karamsar olabilir

• Anal dönem (1.5- 3 yaş)

- İd, anüs bölgesindedir, tutma ve bırakma eylemlerinden haz alır
- Tuvalet eğitimi verilir
- Yanlış anne baba tutumu dönem saplanmasına neden olur
- Cimri (biriktirmeci) ,otoriter, kuralcı, dar görüşlü, inatçı, savurgan, dağınık, vurdumduymaz vs. olabilir.

61

• Fallik dönem (3-6 yaş)

- İd; cinsel organdadır
- Cinsiyet farklılığını öğrenir
- Cinsiyete özgü rolleri öğrenmeye başlar

• **Odedipal karmaşası;**

- **-Elektra karmaşası;**kız çocuğunun babaya sempati duymasıdır
- **Oedipus çatışması;** Erkek çocuğunun anneye sempati oluşturmasıdır

Sağlıklı bir özdeşim kurulmalı bu dönemde kız çocuğun anneye, erkek çocuğun babayla özdeşim kurmalıdır.

Kastrasyon (iğdişlik) korkusu görülür

Hayatın en önemli dönemidir

62

• Gizil (latent) dönem (6- 12 yaş)

- -İd, gizlendi.
- -Okul dönemidir.
- İd, vücudun her yerinde olabilir
- İdden gelen enerji kontrol altına alınmalıdır
- Bastırılır ya da toplumun onaylayacağı şekle çevrilir (yüceltme savunma mekanizması)
- İdden gelen enerji kontrol altına alınamazsa takıntı ve tiklere neden olur
- **Genital dönem (12-18 yaş)**
- Ergenlik dönemidir
- Cinsiyete özgü roller yetişkin düzeyinde kazanılır, üremeye başlanılır.
- Karşı cinsle yakın ilişki kurulur.

63

SAVUNMA MEKANİZMALARI

Yer - Yön değiştirme
Büyük kaygı uyandıran sorun gücümüzün yetmediği bir kimsede denetimimiz altında olmayan bir olaya, kaygıya veya kızgınlığımıza gücümüzün yettiği bir kimseye yöneliriz. Yıkıcı değildir, küfür etme, dedikodu yapma, fobiler bu mekanizmaya girer.

Bastırma: Birey uygun görmediği istek, duygu, dürtü ve anıları bilinçten uzaklaştırır, unuttur. Bu süreç tamamen bilinçdışıdır ve olumsuz yaşantıları bilince çıkarmaz.

Karşı tepki geliştirme: (Güdüleri Çarpıtma) Gerçekte hissedilen duyguların, ve davranışların tam aksisi yapıldığında kendisini gösterir

Mantığa bürünme/ Rasyonelleştirme: Bireyin yapmış olduğu belirli bir davranışa hafifletici mazeretler bulma biçiminde kendisini gösterir.

ÇARPITMAOlayları ya da sonuçları işine geldiği gibi anlamaktır.

POLYANACILIK(TATLI LİMON): Yaşanılan olumsuzluktan sadece iyi tarafından görmeye çalışmak

64

- **Yansıtma**
- Yansıtma iki farklı şekilde açıklanmaktadır
- 1. Kendi özelliklerini karşı tarafa aktarma
- 2. Suçu başkasına atma

Telafi (ödünleme) Kendimizi zayıf gördüğümüz bir alandaki eksikliğimizi kuvvetli olduğumuz başka bir alandaki başarı ile örtme çabasına telafi denir.

Yüceltme
Cinsellik ve sağdırganlığı toplumun onaylayacağı şekilde çevirmekdir

- **Özdeşleşme**
- Bireyin , başkalarının bazı özelliklerini , başarılarını , inancını vs kendi kişiliğinin bir parçasına haline getirmesidir...

- **Gerileme**
- Bireyin içinde bulunduğu dönem özelliklerini yansıtamaması, geçmiş dönemlere dair davranış yansımasıdır.

Bedenselleştirme:
Bireyin sıkıntılarını ruhsal belirtiler yerine vücudunun farklı yerlerinde farklı yakınmalara ortaya ortaya çıkar,

Diğerkamlık /özgecillik : Diğer insanlara maddi ve manevi çıkar görmeksizin yararlı olmaya çalışması kendinden önce başkalarını düşünme ve onlar adına çırpınma,

65

Psiko-Sosyal Gelişim Kuramı/ İnsanın Sekiz Çağı / ERİKSON

Güven/Güvensizlik 0-1 Yaş	Özerklik (Bağımsızlık)/ Utanma ve Şüphe 1-3 Yaş	Girişimcilik (Başatık)/Suçluluk 3-6 Yaş	Başarı/Aşağılık 6-12 Yaş
Kimlik/Kimlik (Rol) Karmaşası 12-20 Yaş	Yakınlık / Yalıtılmışlık (Uzaklık) 20-40 Yaş	Üretkenlik / Durgunluk 40-64 Yaş	Benlik bütünlüğü / Dağıtma (Umutsuzluk) 65 ve üstü

66

0-1 yaş Temel güvene karşı güvensizlik;

bireyin temel ihtiyaçlarının zamanında ve tutarlı bir şekilde giderilmesi gerekir.

Temel güven duygusu oluşursa birey güvenli olur kendine ve başkalarına güvenir, iyimser olur ve geleceğe olumlu bakar.

Temel güven duygusu oluşmazsa güvensiz olur yani kendisine ve başkalarına güvenmez, karamsar olur ve geleceğe olumsuz bakar.

- **1-3 yaş özerkliğe karşı kuşku ve utanç;**
- özerklik , bireyin tek başına bağımsız hareket etmesi demektir.
- Koruyucu anne babalar özerkliği desteklemez.çocuğunun başına bir şey gelir diye onun adına her şeyi yapar.
- özerklik desteklenmezse birey tek başına karar alamaz , sürekli kendisinden kuşku duyar.

67

3-6 yaş girişimcilğe karşı suçluluk ;

- birey çok meraklıdır, çok soru sorar ve etrafı sürekli kurcalar.
- sorduğu bütün sorulara seviyesine uygun cevap verilmelidir.
- Cinsiyet farklılığını da öğrendiği için cinsel içerikli sorular da sorabilir.
- Girişimcilik desteklenmezse suçluluk duygusu yaşanır.

6-12 yaş başarıya karşı başarısızlık(yetersizlik,aşağılık duygusu) ;

- okul dönemidir,kıyas yapılmamalı, seviyenin üzerinde beklentiye girilmemelidir, başarılı olunacak alanlar oluşturulmalıdır.
- Mükemmeliyetçi aileler çocuğun seviyesinin üzerinde beklentiye girdikleri için çocuğun yetersizlik duygusunu yaşamamasına neden olur.

68

- **12-20 yaş kimlik kazanmaya karşı rol karmaşası;**
- kendisinden önceki dönemlerden en çok etkilenen ve kendisinden sonraki dönemleri de en çok etkileyen dönemdir.
- Hayatın en önemli dönemidir ve telafi için en uygun olan dönemdir.
- Kimlik arayışındadır, kimliğini kazanamazsa birey kendisini tanıyamaz , özelliklerini bilemez ve rol karmaşası yaşar
- **20-40 yaş yakınlığa karşı yalıtılmışlık (uzaklık-yalnızlık);**
- yakın ilişki kurmak için önemli bir dönemdir.
- Eş seçimi, evlilik görülür .
- Yakın ilişki kurmanın ön koşulu kimlik kazanmadır.
- Yakın ilişki kuramazsa yalıtılmışlık duygusuna kapılıp yalnızlaşır.
-

69

- **40-60 yaş üretkenliğe karşı durgunluk;**
- Birey kendi deneyimlerinden yola çıkarak ergenlere , gençlere rehberlik yapar, yol gösterir, öğüt verir.
- Boş zamanlarını etkili kullanır, vakıflarda gönüllü olarak çalışır.
- Aktaracağı bir deneyimi yoksa rehberlik yapmazsa, öğüt vermezse işe yaramazlık duygusuna kapılıp durgunlaşır.

- **65 yaş ve üzeri benlik bütünlüğüne karşı umutsuzluk;**
- Yakın akraba eş-dost kaybı görülür, ölüm korkusu başlar.
- Üçüncü fonksiyonları yavaşlar ve hayat muhasebesi yapar.
- Keşkeler ortaya , keşkeler çoksa, mutsuz,hırçın, geçimsiz , sürekli ağlar, yaşadığı hayatın suçunu başkalarına atar.
- Keşkeleri yoksa ya da az ise mutlu, umutlu , enerjik olur
-

70

KİMLİK STATÜLERİ(MARCIÁ-ERIKSON)

Başarılı kimlik	İpotekli kimlik(Bağimli, erken bağlanmı ş);	Ertelenmiş kimlik (moratoryu m)	Dağıntık kimlik(ka rgaşalı)	Ters(zıt) kimlik	Gölgeli(Gölgelen mis)kimlik
-kimlik bunalımı vardır -çözüm de vardır -çözüm bireyin kendi çözümüdür .	-özerklik desteklen memistir, Kimlik bunalımı var ya da yoktur. - Onlar daha iyi bilir ya da onlar üzülmesin diye düşünüp başkalarını n seçimleri yaşantır.	kimlik bunalımı vardır, -çözüm de vardır , -çözüm bir süre ertelenir, -çözümüne yönelik umut vardır	kimlik bunalımı yoktur, çözüm de yoktur, kaygı yoktur ya da tercihlerini kısa sürede değiştirir ancak yine de çözüm yoktur	aileye ya da topluma aykırı davranış sergilenir,	kimlik bunalımı vardır , baskı ve zorlamayla başkalarının seçimleri yaşanır.
			71		

BAĞLANMA KURAMLARI

BEBEKLİK BAĞLANMASI BOWLBY

-Güvenli bağlanma
-Güvensiz çelişkili-kuşkulu
Güvensiz kaçınan
Güvensiz organize olmamış

YETİŞKİN BAĞLANMASI HOROWITZ

Güvenli Saplantılı
Kayıtsız
Korkulu

72

Bebeklik Bağlanması

- **1.Güvenli bağlanma:** bebeğin temel ihtiyaçları zamanında ve tutarlı bir şekilde giderilmiştir. Anne ortamdaki ayrılığında çocuk biraz ağlayabilir ancak sakinleşir ya da ağlamaz , anneyi yolcu eder, el sallar. Anne ortama geldiğinde sevinir , mutlu olur.
- **2.Güvensiz çelişkili (kuşuklu, ikircikli, dirençli):** Bebeğin temel ihtiyaçları zamanında ve tutarlı bir şekilde giderilmemiştir. Anne ortamdaki ayrılınca, çocuk ağlar, sakinleşmez, direnç gösterir, Anne ortama geldiğinde başta sevinir sonra anneye tokat atar, saçından çeker, kıyafetlerini çekistirir, ısırır.
- **3.Güvensiz kaçınan (Kaçınmalı):** çok çocuklu ailelerin çocuklarında ya da çocuk esirgeme kurumlarında büyüyen çocuklarda görülür. Temel ihtiyaçlar hiç giderilmemiştir ya da minimum düzeyde giderilmiştir. Anne ortamdaki ayrılığında ya da ortama geldiğinde çocuk hiçbir tepkide bulunmaz
- **4.Güvensiz organize olmaması;** annenin şiddet gördüğü, depresyonda olduğu ya da madde kullandığı ortamda büyüyen çocukta görülür , Çocukta önceden tahmin edilemeyen tepkiler görülür.Sessiz sakin bir cocuktur, bir anda saldırganlaşma eğilimi sergileyebilir

73

*YETİŞKİN BAĞLANMASI

	Kendini algılama	Başkalarını algılama	
GÜVENLİ	+	+	Kendisini ve başkalarını olumlu algılar, değer verir, güvenir.
SAPLANTILI	-	+	Kendisine güvenmez , değersiz hisseder.Başkalarına güvenir, değer verir.
KAYITSIZ KAÇINAN	+	-	Kendisine çok güvenir, başkalarına önem vermez, küçümser
KORKULU	-	-	Kendisine ve başkalarına güvenmez, değer vermez.

74

ANNE BABA TUTUMLARI

- **Demokratik aile;** kural vardır, kuralları anne-baba ve çocuk belirler. Çocuğun ilgileri, görüşleri önemsenir.Ceza sistemi yoktur.Aile cocuga sevgisini gösterir.
- **Otoriter(yetkici)aile;** kural vardır, kuralları anne ve baba belirler. Çocuğun itaat etmesi beklenir.Ceza sistemi vardır, aile cocuga sevgisini göstermez şımaracağını düşünür.
- **Mükemmiliyetçi(yetkinci) ;** kıyas yapılır, seviyenin üzerinde beklentiye girilir, başarısızlığa tahammülü yoktur, kusursuzluk ister. Çocuğun yetersizlik duygusunu yaşamasına neden olur
- **Koruyucu aile;** özerkliği desteklemezler, cocugun başına bir sey gelir diye çocuk adına her şeyi yaparlar.Çocuğun bağımlı olmasına ve tek başına karar alamamasına neden olur
- **Tutarsız aile;** aynı davranışa bazen izin verilirken bazen ceza verilir.Anne baba kendi aralarında tutarsız olabilir ve bu tutarsızlık çocuğa da yansır.
- **Boşvermeçi (izin verici) aile;** En iyi davranış bile ödüllendirilmez, en kötü davranış bile cezalandırılmaz.